

Vörös Miklós

ELEKTRONIKUS TÁVOKTATÁSI KERETRENDSZER BEVEZETÉSÉNEK TAPASZTALATAI A ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEMEN

BEVEZETÉS

A Magyar Honvédség (MH) immár több mint egy évtizedes átalakítási folyamata még mindig nem ért a végéhez (sőt néhány területen még el sem kezdődött igazán), ugyanakkor a NATO tagjaként az információs társadalom színvonalán álló hadseregekkel történő együttműködés a követelmény. Ilyen körülmények között a katona szakembereknek több tudományterületet is átfogó, összetett, interdiszciplináris ismeretekre van szükségük. Fel kell készülni elméleti és gyakorlati vonatkozásban egyaránt a sokoldalúságra, a kreativitásra, a folyamatos önfejlődés igényére, a tanulásra és az információs és kommunikációs technológia nyújtotta lehetőségek kihasználására.

Tekintettel a fejlődés ütemére, jelentős a tudás amortizációja. Nélkülözhetetlenné válnak a számon kérhető és azonnal alkalmazható ismeretek: megnő a rendszeres továbbképzések és az önképzés szerepe. A követelmények egy része kötődik a magyar oktatási rendszerhez (főiskolai, vagy egyetemi végzettség, az Országos Képzési Jegyzék szerinti szakma, közép- és felsőfokú szakképesítés), más része a Honvédelmi Minisztérium elvárásainak való megfelelést jelent (a minisztérium, vagy a vezérkar által előírt és elismert egyszeri vagy rendszeres át- és továbbképzések, tanfolyamok). A professzionális értékek irányába fejlődő honvédségben a szakmai képességek gondozása, fejlesztése stratégiai feladat. A csökkenő létszám és a helyettesíthetőség beszűkülése megnehezíti a nappali képzésekre történő beiskolázást, ezért megnő a folyamatos önképzés szerepe és ennek egyik megvalósítási formájaként a távoktatás iránti igény¹.

Jelenleg a katonai felsőoktatás jelentős lemaradással rendelkezik ezen a területen. Az előrelépést az információs és kommunikációs technológia (IKT) robbanásszerű fejlődése által kínált új lehetőségekre, valamint a távoktatás módszertani fejlődésére alapozott távoktatási rendszer kialakítása jelentheti.

¹ Lásd a 17/2003. HM KÁT – HVKF együttes intézkedést a hivatásos és szerződéses katonák át- és továbbképzésének megszervezéséről és végrehajtásáról.

AZ ÚJ TANULÁSI KÖRNYEZET

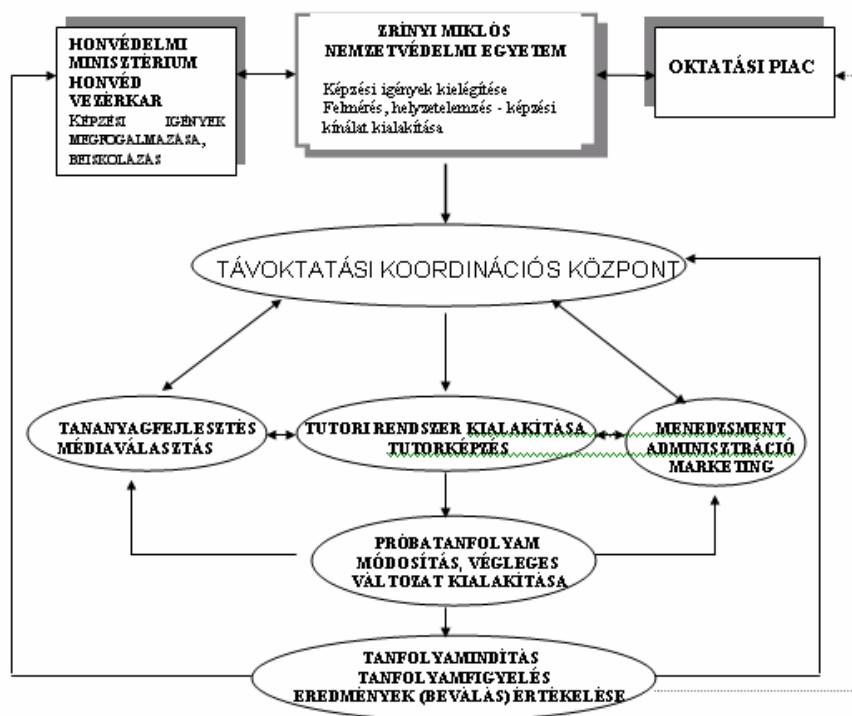
Az IKT rohamos fejlődése és a szervezeti változások a tanítás/tanulás eszközrendszerének és módszertanának gyökeres átalakulását idézik elő:

- A képzésre fordítható összegek szűkülése és az oktatók terhelhetőségének korlátjai, továbbá a beosztásban történő helyettesítés nehézségei miatt csökken az összevonások, a hosszú idejű beiskolázások száma, megnő a távoktatás és az önképzés szerepe.
- Ki kell alakítani a távoktatásban, önképzésben alkalmazható tananyagok készítéséhez szükséges szervezeti, személyi és technikai feltételeket.
- Nélkülözhetetlenné válik egy tutori/mentori hálózat kiépítése.
- Megjelenik (különösen vezetői és kis létszámú szakmai beosztások esetében) a személyes, egyéni felkészítés igénye.
- A rövid időigényű és nagy létszámú továbbképzések megkövetelik egy mobil és rugalmas továbbképzési rendszer szervezeti, személyi és technikai feltételeinek kialakítását, melyben vagy az oktatókat kell „mozgatni”, vagy virtuális képzési központokon keresztül kell biztosítani a(z) (ön)képzést

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) központi szerepet játszik az MH távoktatási rendszerének kialakításában (1. ábra).

A képzési igények analízise tárcaszintű feladat, melyben segítséget nyújthatnak a katonai oktatási intézmények képességeiknek megfelelő képzési kínálat kialakításával. Az MH képzési igényei kialakításánál elengedhetetlen a különböző oktatási szintek egymásra épülése, az adott szinteken az oktatási intézmények és szakok közötti átjárhatóság/áthallgatás biztosítása nemzeti és nemzetközi vonatkozásban egyaránt (célszerű közös standard kialakítása az oktatási programok és a diákok tudásának összehasonlításához, ekvivalenciájának megállapításához a NATO országok katonai tanintézetei szakembereinek bevonásával).

A távoktatási szakemberek képzését az adminisztrációs (menedzsment), a tananyag készítése, a tutori/mentori hálózat kialakításának területein egy időben, összehangoltan kell végezni, így minden munkafázisban már kezdettől fogva biztosítható a minőség.

1. ábra A ZMNE távoktatási rendszere

A menedzsment, adminisztráció legfontosabb feladata a megrendelő igényei alapján kurzusok szervezése, az ehhez kapcsolódó vezetői-szervezői tevékenységek végzése, a tanfolyamok teljes körű adminisztrációja, a hallgatók ellátása oktatócsomagokkal, a kapcsolattartás (szervezése) oktatók és hallgatók között. A feladatok általános vezetői, oktatás-adminisztrációs és alapvető informatikai ismereteket is követelnek. A számítógépes hálózatokra alapozott oktatás esetében feltétlenül szükséges biztosítani tanulástámogató keretszoftvert (Learning Management System), ami az összes adminisztrációs, tananyag-elhelyezési, levelezési, feladatbeküldési és értékelési, hirdetőtábla, stb. funkciót biztosítja – ez az ORACLE iLearning programja, összhangban a Magyar Honvédségben alkalmazott egyéb ORACLE szoftverekkel. Ennek a kezelését az adminisztratív állományon túl az oktatóknak (tutoroknak) és a hallgatóknak is el kell sajátítaniuk.

A tananyag (tartalom) fejlesztés a távoktatás egyik legkritikusabb területe, döntően hat a hallgatók képzettségére, az adott tanfolyam színvonalára. A távoktatási tananyagok elkészítéséhez speciális ismeretekkel rendelkező oktatók és szakemberek kellenek. Az információhordozók (oktatócsomag) létrehozása a hagyományos (nyomtatott, audió és video anyagok, multimédiás programok) és a számítógépes hálózatokon folyó oktatás részére (elektronikus tankönyvek, WEB oldalakon megjelenő szövegek, képek, mozgóképek, feladatlapok) történhet.

A ZMNE TÁVOKTATÁSI KOORDINÁCIÓS KÖZPONTJA

A Távoktatási Koordinációs Központ (TOKK) a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) távoktatási tevékenységi rendszeréből fakadó feladatok végrehajtását tervező és koordináló, az oktatási rektorhelyettes közvetlen alárendeltségében működő központi szervezeti egység. A TOKK tevékenységének legfontosabb céljai:

- A távoktatás korszerű módszereinek megismertetése, bevezetésének és széleskörű elterjesztésének irányítása és koordinálása az egyetemen.
- Az egységes egyetemi távoktatási rendszer kialakításának és működtetésének irányítása és koordinálása.
- Az oktatói és a hallgatói leterheltség csökkentése korszerű (távoktatási) tananyagok kidolgozásának, bevezetésének és fejlesztésének ösztönzésével és koordinálásával.

A TOKK alapvető feladata az egyetem távoktatási rendszerének kialakítása és hatékony működtetése, az egyes feladatrendszerekkel (részterületekkel) szemben támasztott követelmények definiálása és egységesítése.

A TOKK alapvető feladatának sikeres megvalósítása érdekében mindenoldalúan ösztönzi és segíti a távoktatással kapcsolatos tevékenységeket, ezen belül:

- Felméri az egyetem távoktatási potenciálját, mely alapján javaslatot tesz rendelkezések, intézkedések, szabályzók kidolgozására, infrastrukturális fejlesztésekre, a távoktatásban résztvevők felkészítését segítő képzések szervezésére, beindítására.

- Részt vesz a távoktatással kapcsolatos döntés-előkészítési eljárásokban, javaslatok kidolgozásában, a döntések végrehajtásában.
- Szervezi, vezeti és koordinálja az egyetemi szintű távoktatási projekteket.
- Szervezi és koordinálja a távoktatás logisztikai biztosítását.
- Szervezi, koordinálja, segíti és végzi a távoktatásban résztvevők szakmai felkészítését.
- Közzéteszi a távoktatással kapcsolatos új kutatási eredményeket, terjeszti a gyakorlati tapasztalatokat, támogatja a távoktatással kapcsolatos egyetemi kutatásokat.
- Segíti a távoktatási infrastruktúra fejlesztését, kiemelten az Internet alapú, komplex távoktatási szolgáltatás kialakítását.
- Részt vesz a távoktatásban alkalmazható tananyagok fejlesztésében és előállításában.
- Részt vesz a távoktatással kapcsolatos pályázatokon, ill. koordinálja az ilyen irányú egyetemi tevékenységet.
- Vezeti és koordinálja az egyetem távoktatási marketing és PR tevékenységét.
- A távoktatással kapcsolatos információszolgáltatási és adminisztrációs feladatokat végez.
- Szakmai rendezvényeket (konferenciák, kiállítások, workshop-ok) szervez.
- Képviseli az egyetemet a szakmai rendezvényeken.
- Részt vesz hazai és nemzetközi kapcsolatok kialakításában és ápolásában.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Magyar Honvédség korszerűsítése, a professzionális hadsereg kialakítása az állomány ismereteinek folyamatos frissítését követeli meg. A rendelkezésre álló pénz- és anyagi eszközök mennyisége, az oktatás személyi feltételeinek és infrastruktúrájának koncentráltsága, a speciális katonai-szakmai ismeretek iránti követelmények és az alacsonyabb létszámból eredő nehéz helyettesíthetőség miatt a hagyományos, tanfolyamrendszerű, 'bentlakásos' képzési formák aránya várhatóan jelentősen csökkeni fog akkor, amikor a szervezett át- és továbbképzések iránti igény erőteljesen megnő. A hagyományos képzés ennek a kihívásnak nem tud megfelelni, ezért a Magyar Honvédség részére szükségszerű az új tanítási/tanulási módszerek, eszközök és médiumok bevezetése és

elterjesztése. A korszerű információs és kommunikációs rendszerekre épülő távoktatási rendszer kialakítása jelenleg van folyamatban, az első tanfolyamok tervezett indítási időpontja 2004 ősze.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] NATO PfP ADL, 2001. CD-ROM, NATO kiadvány
- [2] Informatika a felsőoktatásban '99, Debrecen, 1999. augusztus 27-29. konferencia előadásai
- [3] DR.RAFFAI MÁRIA: Munkaerőpiaci kihívások a globális információs társadalom küszöbén. Interdiszciplináris, hosszútávra szóló, konvertálható ismeretek. Marketing és Menedzsment, 1999. január
- [4] DR.BARNA GYÖRGYNÉ: A virtuális tanulás kényes helyzete: ember és technika között, Humánerőforrás-menedzsment, BME-OMIKK, 2002/6.
- [5] Műegyetem 2000 konferencia 1999. január 20-21, BKE Digitális Gyorsnyomda, Budapest, 1999.

On-line források:

www.adlnet.org

www.jointadlcolab.org

pfplm.pfpconsortium.org

NYÍRI KRISTÓF: Globális tanulás és helyi közösségek
www.mtsystem.hu/uniworld2/course/unit1

NYÍRI KRISTÓF: Nyitott és távoktatás – történeti nézőpontból
www.mtsystem.hu/uniworld2/course/unit2

FRANK TIBOR: Az egyetemi hagyomány védelmében: ellenérvek és ellenérzések
www.mtsystem.hu/uniworld2/course/unit3

The European Council: Presidency Conclusions
<http://europa.eu.int/council/off/conclu/index.htm>

www.oki.hu

www.bme-tk.bme.hu:

QUENTIN WHITLOCK-ZARKA DÉNES: Kötetlen és önálló tanulás a szakképzésben

CLAUDIO DONDI: Az ODL fő európai trendjeinek alkalmazása a képzési szektorban.

JANET JENKINS: Megjegyzések A nyitott szakképzés lehetőségei Magyarországon című jelentéshez